

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.21.439

**Inventaris van het archief van P.N. Menten:
procesdossiers, (1941) 1977-1981 (1985)**

Versie: 14-01-2020

F.J.M. Otten en M.G.H.A. de Graaff

Nationaal Archief, Den Haag 2019

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	7
De verwerving van het archief.....	7
Inhoud en structuur van het archief.....	8
Verantwoording van de bewerking.....	8
Verwant materiaal.....	9
Beschikbaarheid van kopieën.....	9
 Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	 11
1. Eerste periode.....	11
2. Tweede periode.....	13
3. Varia.....	17

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

P.N. Menten: Procesdossiers

Periodisering:

archiefvorming: 1977-1981

oudste stuk - jongste stuk: 1941-1985

Archiefbloknummer:

C97

Omvang:

55 inventarisnummer(s)1,00 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

P.N. Menten, , 1899-1987

M. Menten-Pauw, , 1926-2016

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het betreft hier bescheiden die door Menten zelf en door zijn weduwe zijn gevormd. De benaming van dit bestand kan dus het beste worden aangeduid als: Archief van P.N. Menten en M. Menten-Pauw.

Het archief bestaat vrijwel geheel uit bescheiden uit een tweetal periodes, die samenhangen met de twee reeksen processen, die tegen Menten zijn gevoerd in verband met de beschuldiging van oorlogsmisdaden in Polen tijdens de Tweede Wereldoorlog. De eerste periode bevat voornamelijk stukken uit de jaren 1945-1952, waarbij Menten tot een vrij lichte gevangenisstraf werd veroordeeld. In 1976 werd de zaak-Menten opnieuw onderwerp van discussie in de pers met als gevolg, dat hij gevangen werd gezet en een nieuwe reeks processen tegen hem werd gevoerd. Dit maal kreeg hij in 1980 een gevangenisstraf van 10 jaar met aftrek. In 1985 kwam Menten, inmiddels ernstig ziek, vrij en drie jaar later overleed hij.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Deels openbaar, deels beperkt openbaar (B).

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, P.N. Menten: Procesdossiers, nummer toegang 2.21.439, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Menten: Procesdossiers, 2.21.439, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

De hierbij beschreven archivalia zijn begin 2017 aan het Nationaal Archief overgedragen door de executeur die was aangesteld na het overlijden van de tweede echtgenote van P.N. Menten, Meta Menten-Pauw in november 2016.

Inhoud en structuur van het archief

VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING

Veel bescheiden zijn kopieën van stukken, die ook aanwezig zijn in andere op het Nationaal Archief berustende archieven betreffende de zaak-Menten. Veel duplicaten zijn bij de ordening van het archief dan ook verwijderd, behalve stukken die eigenhandige aantekeningen en commentaar van Menten zelf bevatten. Uiteraard uniek is de vrij uitvoerige en zeer persoonlijke briefwisseling van Menten en zijn vrouw uit de jaren 1976-1978, waarbij wel de vraag rijst waarom die correspondentie na eind 1978 vrijwel afwezig is, terwijl Menten de gehele periode 1976-1985 in detentie zat. Van haar uitgaande brieven maakte Meta Menten-Pauw vrijwel altijd een kopie: in deze jaren trad zij min of meer op als Menten's secretaresse.

Het archief is in 2017 geordend en beschreven door M.G.H.A. de Graaff en F.J.M. Otten, oud-medewerkers van het Nationaal Archief.

Verwant materiaal**BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN**

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

1. EERSTE PERIODE

- 1** Gerechtelijke verklaringen en bewijsstukken uitgebracht in het proces tegen Menten op last van de Procureur-Generaal bij het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam, dan wel uit eigener beweging of op verzoek van Menten bij het Bijzonder Gerechtshof ingediend.
1941-1949
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#) 1 pak
- 2** Brieven van Sen Brenycz en andere relaties van Menten handelend over de liquidatie van zijn bezittingen in Polen na de Duitse inval.
1942 1 pak
- 3** Kopie van een brief van Menten aan de Politieke Opsporingsdienst (POD) met aanvoering van bewijzen van zijn onschuld. Met verklaring van het Militair Gezag, dat vrijheidsbeperking van Menten onnodig is.
1945
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#) 1 stuk
- 4** Slotwoord van Menten in het tegen hem aangespannen proces.
z.j. (1946)
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#) 1 stuk
- 5** Verklaringen afgelegd ten overstaan van de raadslieden van Menten en brief van deze raadslieden gericht aan de Procureur-Generaal bij het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam inzake een getuigenis tegen Menten van de toenmalige consul in Polen J.L. de Bruyn.
1946-1947
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#) 1 omslag
- 6** Doorslagen van brieven van Menten aan zijn raadslieden.
1946-1947
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#) 1 omslag
- 7** Rekest van Menten en van zijn advocaten aan het Directoraat-Generaal voor de Bijzondere Rechtspleging om een spoedige afdoening van de "politieke strafzaak" tegen hem te bevorderen. Memo van Menten over de behandeling van zijn zaak; concepten van brieven aan zijn advocaten en diverse personen en aantekeningen van de hand van Menten.
1946-1949 en z.j.
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#) 1 pak
- 8** Tweetal memoranda van de hand van Menten over zijn jaren in Polen, bestemd voor zijn advocaten. Exposé van Menten getiteld 'Dieven en doodsvijanden van het recht in actie', bestemd voor het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam. Requisitoir van de advocaat-fiscaal van het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam, mr. B.J. Besier, in de zaak tegen Menten,
1946-1949
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#) 1 omslag

-
- 9** Afschriften van enkele door mr. F.T.Ph. Röhling in zijn functie van raadsheer-commissaris afgenomen verhoren van Menten.
1947 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#)
- 10** Verslagen van verhoren van personen die met Menten contact hadden over de aankoop van kunstwerken, sieraden, tapijten e.d. Afschriften van briefwisseling tussen Mentens advocaten.
1947-1848 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#)
- 11** Rapport van dr. G.J.B.A. Janssens, zenuwarts te Vught over de geestelijke toestand van Menten, uitgebracht op last van de Procureur-Generaal bij het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam. Afschrift.
1949 1 stuk
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#)
- 12** Dagvaarding voor Menten n.a.v. het verzoek van zijn echtgenote E.A.M. van As tot echtscheiding.
1949 1 stuk
- 13** Stukken betreffende de claim van Menten bij het Nederlands Beheersinstituut in verband met de verdwijning van kostbare zaken na zijn arrestatie in 1945 en de bemoeienissen van mr. J. Reijers, lid van de Eerste Kamer, in deze kwestie.
1949-1952 1 pak
- 14** Stukken betreffende de door de Sovjet-Unie en Israël ondernomen stappen om Menten in die landen voor het gerecht te brengen.
1949-1950 1 omslag
- 15** Brief van de advocaat van Menten, mr. J.C. Coebergh, aan het ministerie van Justitie inzake het uitleveringsverzoek van de Poolse Regering.
1950 1 stuk
- 16** Rekest van Menten aan de rechtbank te Den Haag tot het bevelen van getuigenverhoor van K. Kotkowski, hoofdboekhouder bij de rijstfabriek Oryza te Krakau. Met verslag van dit verhoor en een deel van een memo van Mentens advocaten inzake Mentens financiële belangen bij Oryza.
1950 en z.j. 1 omslag
- 17** Stukken betreffende de politieke bemoeienissen van het Eerste Kamerlid J. Reijers met de affaire Menten, zijn toespraak bij de begrafenis van mevrouw Menten-Van As en zijn advies aan Menten en de journalist H.A. Lunshof hoe hier een politieke zaak van te maken.
1950-1953 1 omslag
- 18** Stukken betreffende de door Menten tegen de Volkskrant en de Telegraaf aangespannen rechtszaken wegens belediging. Hierbij stukken afkomstig uit het archief van H.A. Lunshof, met concepten van artikelen, aantekeningen en bij hem ingekomen brieven
1951 1 pak

2. TWEEDE PERIODE

- 19-21** Briefwisseling tussen Menten en zijn vrouw, Meta Menten-Pauw.
1973-1980 2 pakken
- 19** 1976-1977
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 20** 1978 januari-juni
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 21** 1978 juli-december, 1980 en z.j.
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 22** Aantekeningen van Menten en zijn vrouw met name over praktische kwesties. Met enkele concept-brieven aan Mentens advocaten.
1977 en z.j. 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 23** Stukken betreffende het conflict van Menten met het blad Accent en het TV-programma Tros-Actua naar aanleiding van hun publicaties over zijn strafzaak met commentaren van Menten.
1976 en z.j. 1 pak
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 24** Artikelsgewijze "Aantekeningen bij het vonnis" van de rechtbank Amsterdam van 14 december 1977.
1977 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 25** Memorandum van Menten, gericht aan de minister van Justitie en bezwaarschriften van Menten, gericht aan de rechtbanken te Rotterdam en Den Haag inzake de behandeling van zijn strafzaak, met eigenhandige aantekeningen.
1976-1981 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 26** Voorlopig chronologisch overzicht uitgebracht door de Commissie Onderzoek inzake Menten (commissie-Schöffner), processen-verbaal van door deze commissie afgenomen verhoren van Menten en interim rapporten van deze Commissie.
1977-1978 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 27** Concepten van verzoekschriften van Menten aan de Hoge Raad.
1977 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 28** Eigenhandige aantekeningen van Menten over de diverse stadia in de behandeling van zijn strafzaak.
ca. 1977-1982 en z.j. 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 29** Proces-verbaal van het verhoor door de rechtbank Amsterdam van getuige dr. Peter Gast, advocaat te Frankfurt am Main over zijn verdediging van oud-minister Oberländer inzake verdenking van door deze gepleegde oorlogsmisdrijven in Lemberg (Lviv) in 1941. Documentatie over de zaak-Oberländer, 1962-1976.
1977 1 pak
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#)

-
- 30** Processen-verbaal van verhoren door de rechtbank Amsterdam van diverse getuigen in de zaak tegen Menten. Commentaar van Menten bij verklaringen van getuigen. Artikel in het blad Folia Civitatis over de getuige-deskundige prof. C.F. Rüter.
1977 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 31** Proces-verbaal van G.G.J. Peters, commissaris van rijkspolitie, over zijn onderzoek naar documenten betreffende de (met name zakelijke) activiteiten van Menten in Polen in de jaren 1940-1942, met kopieën en vertalingen van deze documenten.
1977 1 pak
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 32** Rapport van het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie over de resultaten van een handschriftkundig onderzoek van een aantal brieven van de hand van Menten waarvan de echtheid door Menten betwist werd. Met kopieën van de desbetreffende brieven
1977 1 pak
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 33** Verklaring door Menten afgelegd voor de Bijzondere Strafkamer in Amsterdam inzake de verklaringen af te leggen door getuigen uit Polen en Rusland, concept en doorslag.
1977 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 34** Stukken betreffende het rechtshulpverzoek van Nederland aan de DDR in verband met de aanklacht wegens oorlogsmisdaden tegen Menten, met getuigenverklaringen van onder meer Wilhelm en Emil Müller.
1977 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 35** Brief van Prof. C. F. Rüter aan Mentens advocaat mr. L. van Heijningen over cassatiemiddelen en mogelijkheden voor Menten.
1977 1 stuk
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 36** Concept-brieven van Menten aan de Bijzondere strafkamer van de rechtbank te Amsterdam, met verzoek tot zijn onmiddellijke invrijheidstelling en stopzetting van het "schijnproces" tegen hem.
1977 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 37** Processen-verbaal van getuigenverklaringen inzake de gebeurtenissen in Polen waarbij Menten betrokken zou zijn geweest in de periode 1941 en 1942 en verdere stukken over de daar gepleegde oorlogsmisdaden.
1977 1 pak
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 38** Concepten en kopieën van brieven van Menten aan zijn raadslieden over de voortgang van het proces alsmede over conflicten over declaraties van zijn raadslieden.
1977-1978 en z.j. 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)

-
- 39** Memorandum van Meta Menten-Pauw, handelend over haar gezondheid, haar gevoelens over de gehele situatie en haar wensen na haar overlijden.
1978 1 stuk
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
Niet raadpleegbaar
N.B Aan het document is een haarlok gehecht.
- 40** Stukken betreffende het door Menten bij de Bijzondere Strafkamer van de rechtbank te 's-Gravenhage ingediende rekest houdende verzoek tot onmiddellijke opheffing van zijn detentie.
1978 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 41** Brief van mr. J.A. Wolthuis aan mr. L. van Heijningen over het vermeende sepot afgegeven begin jaren-1950 door de toenmalige minister van Justitie Donker.
1978 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 42** Pleitnota van mr. L van Heijningen voor de zitting van de Bijzondere Strafkamer van de rechtbank Den Haag en bijbehorende briefwisseling en andere stukken.
1978 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 43** Briefwisseling van Meta Menten-Pauw met Menten's raadsman, prof. G. Duisterwinkel.
1978. 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 44** Stukken betreffende het optreden van mr. O.H. van Wijk, raadsman van Menten als opvolger van mr. L. van Heijningen.
1978 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 45** Pleidooien ingebracht door Menten, met concepten.
1978 1 pak
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 46** "De zaak Menten vervult in Nederland steeds meer een zondebokfunctie. Zoals de Joden in het Hitler-Duitsland", nota van Menten over de zijns inziens onrechtvaardige rechtsgang in zijn zaak.
17 aug. 1978 1 stuk
- 47** Krantenartikelen over Menten en de Velsler-affaire.
1978 1 omslag
- 48** "Schriftuur houdende Middelen van Cassatie in de bijzondere strafzaak tegen Pieter Nicolaas Menten", gericht aan de Hoge Raad der Nederlanden. Pleitnota's van mr. P. Mout, advocaat van Menten, gericht aan de Hoge Raad der Nederlanden. Met aantekeningen van Menten.
1978, 1980 1 pak
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 49** Stukken betreffende de detentie van Menten en de pogingen die op te heffen, met rapporten over de psychische en fysieke toestand van Menten.
1978-1980 1 omslag

[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)

- 50** Aantekeningen, vermoedelijk van Meta Menten-Pauw, over de zittingen van de Bijzondere Strafkamer Rotterdam.
1978, 1980 1 omslag
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 51** Stukken betreffende de procedure voor het Landgericht te Berlijn inzake terugvordering van een door Menten mogelijk ten onrechte ontvangen schadevergoeding.
1978-1981 1 omslag
- 52** Stukken betreffende het beroep van Menten op het Europese Hof voor de rechten van de mens te Straatsburg inzake de behandeling in Nederland van zijn strafzaak, met eigenhandige aantekeningen.
1981 en z.j. 1 pak
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 53** Notitieboeken met aantekeningen van Menten gemaakt tijdens en na de tweede procesgang tegen hem.
z.j. 1 deel
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)
- 54** Aantekeningen van Menten voor een publicatie(?) getiteld "Tyrannen in Toga".
z.j. (ca.1985) 1 omslag

3. VARIA**55**

Bijvalsbetuigingen van vrienden en kennissen, aantekeningen van Menten, zijn echtgenote Meta en derden over de procesvoering, gedichten etc.
1964, 1970-1978 en z.j.

[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030](#)

1 omslag